

La perífrasi verbal conativa [*ser* + *a* + infinitiu]: descripció i gènesi

Xavier Rull - Universitat Rovira i Virgili
xavier.rull@urv.cat

Rebut / Received: 18-2-11

Acceptat / Accepted: 1-4-11 (provisional); 16-5-11 (final)

Resum. La perífrasi verbal conativa [*ser* + *a* + infinitiu]: descripció i gènesi. En català existeix la perífrasi verbal [*ser* + *a* + infinitiu] per a indicar la *conativitat* (també dita *postpretèrit*). Els tractats gramaticals catalans no en donen informació, tal vegada perquè és una construcció poc usual. De fet, és una perífrasi verbal defectiva: en el llenguatge general, l'auxiliar només es fa servir en determinats temps verbals (com el passat imperfect de subjuntiu), si bé en alguna regió s'usa conjugat en altres temps. En aquest article en fem una descripció i, alhora, intentem d'explicar-ne l'origen.

Paraules clau: [*ser* + *a* + infinitiu], perífrasi verbal, català, gramaticalització, conativitat.

Abstract. The conative verbal periphrasis [*ser* + *a* + infinitive]: description and origin. In Catalan the verbal periphrasis [*ser* 'to be' + *a* 'to' + infinitive] expresses the *conative sense* (also called *futured past*). Catalan grammars do not report this construction, probably because it is unusual. In fact, this verbal periphrasis is defective: in common language, the auxiliary is only used in certain tenses (e. g. imperfect past of subjunctive), but in some regions it is used in other tenses. In this paper we report on this construction and we try to explain its origin.

Keywords: [*ser* + *a* + infinitive], verbal periphrasis, Catalan, grammaticalization, conative sense.

1. La conativitat en català¹

Hom pot indicar que hi ha la intenció de fer una cosa i/o que està a punt de fer-se ('imminència+intenció') però que, alhora, tal acció finalment no es fa ('abortivitat'). De vegades no hi ha abortivitat, sinó que es fa referència al moment en què està a punt de començar l'acció; i a voltes fins i tot s'expressa la idea que, si hom pogués tornar enrere, podria fer una cosa diferent de la que va fer. Aquest sentit és anomenat conatiu —com veiem en Radatz (2003)—, si bé també pot dir-se postpretèrit, terme corrent entre lingüistes espanyols².

En català, la conativitat s'expressa amb la perífrasi verbal [*anar* + *a/per* + infinitiu], amb l'auxiliar *anar* generalment conjugat en passat imperfecte (precisament perquè l'acció s'ha avortat). La més corrent és la variant amb *a*:

- (1) Anava a telefonar-te quan se n'ha anat l'electricitat. ('anava a trucar-te, però finalment no ho he fet perquè just en aquell moment ha deixat d'arribar l'electricitat'.)

Gavarró i Laca (2002, p. 2692-2701) consignen com a usual la variant amb *a*, però indiquen que també pot dir-se, secundàriament, amb *per*³:

- (2) Anava per telefonar-te quan se n'ha anat l'electricitat.

1. Aquest treball s'ha desenvolupat gràcies a la borsa d'estudi Abelard Fàbrega 2006, atorgada per l'Institut d'Estudis Catalans. Cal agrair les aportacions de Josep Martines (Universitat d'Alacant) sobre les construccions d'infinitiu, en el marc de l'elaboració de la *Gramàtica del català antic* (vegeu Martines 2005).

2. El terme *postpretèrit* va ser encunyat per a designar el futur en relació amb un temps passat. Apareix a la gramàtica espanyola de Bello (1847, capítol XXIII) aplicat al condicional (aquest autor va encunyar un sistema terminològic amb solucions com *copretèrit* (passat imperfecte), *antefutur* (futur perfecte), etc.). Modernament ha sigut usat per altres lingüistes espanyols, com Gómez Manzano (1992), aplicat a la conjuminació dels tres ítems semàntics esmentats adés ('imminència+intenció' + 'abortivitat').

3. Gavarró i Laca (2002, p. 2692-2701) consignen aquesta perífrasi en parlar de les perífrasis aspectuals de fase. Consignen quatre fases que s'expressen per mitjà de perífrasis: la fase *preparatòria* (o *prospectiva*), que s'expressa amb [*anar* + *a/per* + infinitiu] i [*estar* + *a punt de* + infinitiu] (aquesta darrera, però, potser no s'hauria de considerar una perífrasi verbal); la fase *d'inici* (o *inicial*), que s'expressa amb [*començar* + *al de* + infinitiu] i [*posar-selficar-se* + *a* + infinitiu]; la fase *de continuació*, que s'expressa amb [*continuar* + gerundi] i [*seguir* + gerundi]; i la fase *final*, que s'expressa amb [*acabar* + *de* + infinitiu], [*deixar* + *de* + infinitiu], [*parar* + *de* + infinitiu], [*aturar-se* + *de* + infinitiu] i [*cessar* + *de* + infinitiu]. El DPV (García Fernández 2006, p. 54) consigna, per a l'espanyol, una classificació triple (en diu *perífrasis de apertura*, *perífrasis de continuidad* i *perífrasis de cierre*).

A Mallorca i Menorca s'usa la perífrasi verbal [*estar + de + infinitiu*] (si bé també pot sentir-se l'anterior)⁴:

- (3) Estava de telefonar-te quan se n'és anada s'electricitat.

I, finalment, en diverses contrades pot emprar-se [*ser + a + infinitiu*]:

- (4) Era a telefonar-te quan se n'ha anat l'electricitat.

Aquesta darrera construcció no ha estat descrita pels tractats gramaticals catalans (com Fabra 1956, Moll 1968, Badia i Margarit 1994, Ruaix 1998, López del Castillo 2001 o Gavarró i Laca 2002) ni tampoc en aportacions que s'acosten a l'univers de les construccions amb *de* o *a* seguides d'infinitiu (com Martines 2005). Cal dir, a més, que hi ha una altra perífrasi idèntica formalment, [*ser + a + infinitiu*], que expressa 'obligació' (més avall en donem compte succintament, també).

2. Descripció dels usos de la perífrasi [*ser + a + infinitiu*]

En el llenguatge general, la perífrasi [*ser + a + infinitiu*] pràcticament només s'utilitza amb l'auxiliar *ser* en passat imperfet de subjuntiu (*fos, fossis, fos, fóssim, fóssiu, fossin*) seguit de *fer* com a proverb, i per això en oracions condicionals (introduïdes per *si*):

- (5) Si fos a fer, en faria venir dos (doc. oral, Andorra, 25-5-2007).
 (6) Estic convençut que, si ara fos a fer, el gabinet de lícids estratègics del ministeri de Defensa deixaria córrer els actes castrenses previstos per al dia 27 (Josep-Lluís Carod-Rovira, *Avui*, 24-5-2000).
 (7) La bicicleta ha arribat tard a Barcelona. Si fóssim a fer, doncs encara (Antoni Bassas, *El Matí de Catalunya Ràdio* [tertúlia], Catalunya Ràdio, 28-3-2006).
 (8) Ara: si jo fos a fer, hauria triat uns altres moments del programa (Sr. Marcel·lí, *Versió RAC1* [resum setmanal], RAC1, 8-7-2007).
 (9) [...] malgrat que ell [Pascual Maragall] diu que si ara fos a fer no ho faria, [...] (*El Món a RAC1* [tertúlia], RAC1, 9-5-2007).

Amb tot, al Priorat i en alguns punts del Camp de Tarragona (no sabem si enlloc més) es diu amb l'auxiliar *ser* conjugat en més temps. En qualsevol cas, expressa igualment conativitat (*Sóc a fer tal cosa quan passa tal altra cosa que m'ho impedeix*); només en algun context pot interpretar-se com un present, però sempre en contraposició a una nova

4. No s'ha de confondre amb altres usos del verb *estar* seguit de la preposició *de* i un infinitiu, com ara quan indica s'ha acabat una acció (*Ja estic d'endreçar l'habitació*). Tal construcció no és una perífrasi verbal, ja que pot anar seguit d'altres elements (*Ja estic del primer plat*).

situació que deixa obsoleta la situació anterior (*Quan ets a fer tal cosa, en el moment de fer tal cosa, et trobes que tal cosa ja és inútil*):

- (10) Era a enviar-te un missatge quan he recordat que la connexió a internet no em va.
- (11) I llavors, tu, sóc a engegar l'ordinador, i, puf!, salta el diferencial.
- (12) [Ha sonat el telèfon i] quan hai estat a agafà'l, ja no m'ha donat temps (doc. oral, Andorra, oït a una tarragonina, 25-5-2007).
- (13) Si plantes car, quan ets a collir ja va barato. [...] vam plantar car; quan vam ser a collir anaven barates (doc. oral, Camp de Tarragona, oït a un prioratí, 23-2-2008).

3. Hipòtesi sobre el seu origen

La matriu d'aquesta perífrasi verbal podria ser el verb *ser* seguit de l'estructura de simultaneïtat o d'inici de simultaneïtat, formada per la preposició *a*, l'article definit *el* i un infinitiu. Val a dir que l'estructura de simultaneïtat és usual avui dia per a indicar una acció simultània a una altra (en certs registres, hi ha qui substitueix *al* per *en*)⁵:

- (14) Al veure allò em vaig espantar [o En veure allò em vaig espantar].
- (15) A l'arribar, truca'm ('quan arribis, truca'm').

En català medieval es pot trobar l'estructura de simultaneïtat després del verb *ser* amb el significat de 'trobar-se en el moment o la situació de fer una cosa' (Martines 2005):

- (16) En ser al decidir, el rei digué...
- (17) Quan serem al dinar, homenatjarem el convidat.

És bastant probable que, amb el pas del temps, l'article desaparegués, si més no en alguns parlars:

- (18) En ser a decidir, vaig adonar-me que...
- (19) Quan serem a dinar, homenatjarem el convidat.

5. En molts parlars, *al* i *en* davant infinitiu són intercanviables en força contextos. Però al sud del País Valencià es distingeixen: vegeu Martines (2005). Badia *et al.* (1997, p. 297) consideren que *en* indica "simple precedència —(quasi) simultaneïtat o procedència immediata— o bé la precedència amb un matís de causalitat", valor que no té *al*. El *GDLC* (entrada *en*², accepció 4) també fa referència a aquesta limitació: "Davant un infinitiu, expressa relacions circumstancials que denoten precedència immediata o causalitat".

Aquesta nova estructura es pot haver reinterpretat com una expressió conativa, i és així com s'hauria generat la perífrasi verbal [ser + a + infinitiu]. Hi ha diverses raons per a pensar això.

En primer lloc, tenim la caiguda d'article en aquesta construcció. En català, en aquells casos en què avui dia es fa servir l'estructura de simultaneïtat (amb *al*), antigament podia dir-se, segons com es construís l'oració, sense article (amb *a* sola). Això és un indicatiu que, antigament, l'article devia ser vacil·lant en l'esmentada construcció, encara que avui aquesta vacil·lació s'hagi estabilitzat (sense article en la perífrasi verbal i amb article quan és l'estructura de simultaneïtat):

- (20) Lo jorn passat, per fam c'avia, | Del fruyt mengey, mas no us sabia | Comptar lo plaser que-y trobey, | Car faysà ni capó, no crey | Fosen a menjar tan plasens; | [...] (Guillem de Torroella, *La faula*, versos 143-147, segle XIV, edició a cura de Pere Bohigas i Jaume Vidal Alcover, 1984)⁶.

De fet, encara al segle XXI es pot trobar tal construcció:

- (21) Quan ha estat al pagar [...] (doc. oral, Camp de Tarragona, 16-8-2008).

En segon lloc, el significat de la construcció formada per *ser* i l'estructura de simultaneïtat que apareix en textos antics és el mateix sentit que s'expressa amb la perífrasi verbal [ser + a + infinitiu] (en textos antics tot el segment sol aparèixer introduït per *quan* (o *can*, o *con*)):

- (22) Com serà a l'ençensar, seran dos preveres o bisbes, si en aquell cars n'i haurà, e lo hirà per la una part de les cadires e l'altre per l'altra, e tots en un temps que donen lo ençens (Joanot Martorell, *Tirant lo Blanch*, segle XV; exemple extret de Perera i Parramon (1986) i de Martines (2005) —la puntuació segueix el darrer—).
- (23) E con fom al ferir, gran res dels nostres almogàvers avallaren dels cavalls (Ramon Muntaner, *Crònica*, segle XIV; exemple extret de Martines 2005).
- (24) En la pestilència qui fo en esta ciutat, en la qual dissipà la major partida del poble, él fo ferit en los engons, e venc a la mort. E cant fo al passar, los monges estegren denant él per pregar Déus per él (*Diàlegs de Sant Gregori*, segle XIV; exemple extret de Martines 2005).

6. En l'adaptació prosificada al català modern, Lola Badia ho reescriu així: *I jo, que havia dejunat tot el dia anterior, tenia tanta gana que vaig tastar els fruits. No us podria explicar el benestar que en vaig obtenir, que no crec que un fàisà ni un capó siguin un menjar tan exquisit* (Lola Badia [ed.], *Tres contes maravillosos del segle XIV*, Quaderns Crema, 2003, pàg. 64). Potser una adaptació més fidel a l'original en català modern seria: *L'altre dia, per fam que tenia, vaig menjar del fruit, però no us sabia contar el plaer que hi vaig trobar, car fàisà ni capó no crec que fossin tan plaents al menjar-los*.

Val a dir que, segons Martines (2005), aquesta matriu també es podia dir amb *venir* en comptes de *ser*; i també amb *fer* posposat:

- (25) E quan vench al levar del cors de Jesuchrist, les mànegues del camís [...] tornaren-se'n avall (Sant Vicenç Ferrer, *Sermons*, segle xv; exemple extret de Martines 2005).
- (26) Axí que, oynt la missa, com vengués al prendre de la pau, lo duch la pres, e cridà la sua filla [...] (*Curial e Güelfa*, segle xv; exemple extret de Martines 2005).
- (27) Al passar que nós faÿem per Alcócer, uns CC hòmens d'aquels de les azembles foren a la vila de Alcócer [...] (rei Jaume I, *Libre dels feyts*, segle XIII; exemple extret de Martines 2005).
- (28) E can vench que aquesta mar haguem correguda, prop del vespre, ans que'l sol se pongués, cessà lo vent; e, al cessar que féu lo vent, veem la yla de Maylorques e destriam la Palomera et Sòller e Almerug (rei Jaume I, *Libre dels feyts*, segle XIII; exemple extret de Martines 2005).
- (29) Era lo foch tan encès per tota la vila, que, al exir que fem de la vila, les flames nos cuydaren soquerrar (rei Pere III, *Crònica del Rey d'Aragó En Pere IV lo Ceremoniós*, segle XIV; exemple extret del DCVB).

Precisament Montserrat (2007, p. 137) reporta exemples medievals de *venir* seguit de *a*, l'article *el* i un infinitiu, on s'entreu el mateix valor semàntic que [*ser* + *a* + infinitiu] (de fet, es podria canviar *venir* per *ser* i quedaria la perífrasi objecte d'estudi):

- (30) E con venc al demanar lo rei con havia nom, dix al senescalc: [...] (Ramon Muntaner, *Crònica*, segle XIV; exemple extret de Montserrat (2007, p. 137) i de Martines 2005).
- (31) En aquest temps, Aznar pres comiat del rey e dels duchs e grans senyors, los quals li donaren gran colp d'argent e de joyells, e, ab sa muller, ab molta alegria se'n partí. Curial lo acompanyà vint legües, e com vench al partir, dix: —Senyor Aznar, yo no us pusch meréxer a present la gràcia que vós me havets feta (*Curial e Güelfa*, segle xv; exemple extret de Montserrat 2007, p. 137).
- (32) Com vengué al recollir, aquí fon la gran perill [...] (Joanot Martorell, *Tirant lo Blanch*, segle xv; exemple extret de Montserrat 2007, p. 137).
- (33) E lo esquadró principal dels castellans que havien asoldadat, cometeren traïció ab lo artiller, que com vingué al ferir, giraren les espatles devers Gandia, per ésser primers a robar la roba dels cavallers (Pere Martí, *Memòria*, segle XVI; exemple extret de Montserrat 2007, p. 137).

En tot cas, aqueixa estructura amb *venir* segurament desembocaria en una altra perífrasi verbal amb un significat terminatiu, [*venir + a + infinitiu*] (Montserrat 2002 i 2003).

En tercer lloc, altres llengües han conegut la mateixa matriu (*ser* seguit de l'estructura de simultaneïtat) i la mateixa estructura perifràstica. Gougenheim (1971) aporta exemples del francès antic amb el verb *être* seguit d'infinitiu introduït amb *au* (és a dir, la preposició *à* seguida de l'article *le*) amb el mateix valor que Martines (2005) dóna per a la construcció equivalent catalana; i exemples més tardans en què es diu *à* i no pas *au*:

- (34) Si se fist mener en la maison où ilz estoient au disner, près du maistre pillier de la sale, et, quant il fut au pillier, il le prist à ses ij. mains et le escoust si très fort que il abatit la maison sur eux, et là fut mort le mary et la mariée et le plus de gens qui estoient aux nopces (Geoffroy de La Tour-Landry, *Livre pour l'enseignement de ses filles* o *Livre du chevalier de la Tour Landry*, 1371-1372; exemple extret de Gougenheim 1971).
- (35) Sy advint que, quant ilz furent au disner, l'enfant morut (Geoffroy de La Tour-Landry, *Livre pour l'enseignement de ses filles* o *Livre du chevalier de la Tour Landry*, 1371-1372; exemple extret de Gougenheim 1971).
- (36) Cum il séeient al mangier [...] (*Quatre livres des rois*, final del segle XII; exemple extret de Gougenheim 1971).
- (37) Tu es toujours à te promener ou à jouer (exemple extret de Gougenheim 1971).

Finalment, cal dir que l'espanyol coneix una estructura semblant, [*estar + al + infinitiu*], amb un valor semblant a la catalana [*ser + a + infinitiu*]:

En algunos países de América, particularmente en Santo Domingo, se usa la construcción *estar al + infinitivo* (*está al llegar; estuve al casarme; el ardiente deseo estaba a cumplirse*), por *estar para + infinitivo* [...]. Es seguramente una extensión del modismo *estar al caer*, que es normal (Seco 1986, p. 187-188).

4. L'altra perífrasi [*ser + a + infinitiu*] amb valor d'obligació

Al *Llibre jutge*, un document del segle XII, apareix un testimoni d'una construcció [*ser + a + infinitiu*]:

7. En català contemporani s'empra *estar al caure* 'estar a punt de passar una cosa', potser per influx de l'espanyol. En tot cas només es fa servir amb *caure*.

- (38) Akesta forma de ordinacion et en marids et en uxors sarà a custodir d'akeles res, on scritures son ensems fetes en nom damsduus, segons la condicions de la scriptura e la division de les res e la possession del dret ad ke pertenga ad illos (*Llibre jutge*, segle XII; exemple extret de Moran i Rabella 2001, p. 78).

Aquest testimoni podria fer pensar que, ja en català antic, existia la perífrasi [*ser + a + infinitiu*] com a tal. Tanmateix, en aquest document el sentit de l'expressió és d'obligació (*Aquesta manera de procedir caldrà que sigui respectada per marits i mullers*; així ho interpreten els curadors del text, Josep Moran i Joan Anton Rabella). Per tant, el significat és allunyat de la noció de conativitat.

Sembla que es tracta d'una altra perífrasi verbal distinta semànticament, bé que idèntica formalment. Tenim alguns indicis per a pensar això. Així, al sud del País Valencià s'empra la construcció [*ser + a + infinitiu*] amb un sentit d'obligació+pendència' combinades:

- (39) Això és a parlar-ne ('això es pot parlar, d'això cal parlar-ne') (doc. oral, Vicent Martines, la Nucia, 23-11-2007).

Justament Martines (1999) estudia unes quantes estructures formades per *a* o *de* seguides d'infinitiu, usuals a l'edat mitjana, entre les quals diverses perífrasis verbals, com [*ser + de + infinitiu*] i [*donar + a + infinitiu*]. Una d'aquestes perífrasis és, precisament, [*ser + a + infinitiu*] amb valor d'obligació, que gairebé no es diu en català actual però es pot trobar encara en la parla de la comarca de la Marina aplicada a alguns verbs. Es pot dir, doncs, que, en realitat, en català hi ha dues perífrasis [*ser + a + infinitiu*]: la que té valor de conativitat i la que té valor d'obligació (totes dues, però, relativament poc usades).

D'altra banda, el català coneix la solució fixada *és a dir* i *és a saber* (en espanyol *es decir*, en francès *c'est-à-dire*), una marca introductòria per a una explicació o un aclariment. Martines (1999) apunta que pot ser un fòssil (una *recialla*, en diu Martines) de la perífrasi verbal [*ser + a + infinitiu*] d'obligació:

- (40) Així, cal adonar-se que aquesta cultura que no té veu és precisament la cultura dels que no tenen veu (els exclosos, els marginats, les dones, els nins, els perdedors, els orals, etc.), és a dir, d'aquells que han mantingut una posició de subordinació respecte a les elits i la seva cultura oficial i dominant (Jaume Franquesa i Marc Andreu Morell, *El Mundo / El Día de Baleares*, [secció "Tribuna del Mediterráneo"], 15-6-2003).
- (41) I a Mallorca, aquest article tant pot esser el procedent d'IPSE, com el procedent d'ILLE, és a dir, els que tradicionalment es vénen designant amb els noms de «salat» i «literari», respectivament (Cosme Aguiló, "Sobre l'us de l'article dels topònims", *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, 18, 1984).

- (42) És a dir que, en un cas extrem, [una família] pot veure's abocada a viure en la mendicitat, sense cap mena d'emparament real que faci complir el que disposa l'Article 47 de la Constitució: que tota persona té dret a un habitatge digne (*Eldebat.cat*, <<http://www.eldebat.cat>>, 17-8-2007).
- (43) Per això, sempre he respectat els que en saben, és a dir, els que saben explicar malalties, ensurts jurídics, econòmics o financers, en llenguatge planer, [...] (Antoni Morrell, *Diari d'Andorra*, 27-5-2007).
- (44) Les estacions de l'any són quatre, és a saber, la primavera, l'estiu, la tardor i l'hivern (exemple extret del *DIEC2*, entrada *saber*⁴).

5. A tall de conclusió

El català coneix la perífrasi verbal conativa [*ser + a + infinitiu*]. És poc utilitzada, fins al punt que gairebé no és present en el llenguatge general, a excepció del passat de subjuntiu (frases com *Si ara fos a fer...*). Aquest ús reduït explicaria la seva absència en els tractats gramaticals catalans. En tot cas, en alguna regió, com al Priorat, el seu ús és ple: l'auxiliar *ser* pot conjugar-se en tots els temps.

El seu origen podria ser la construcció antiga amb el verb *ser* seguit de la preposició *a*, l'article definit *el* i un infinitiu. Les raons per a pensar això són que el significat d'ambdues construccions és el mateix i que hi ha indicis per a pensar que l'article pot haver desaparegut. D'altra banda, un cop d'ull a altres llengües romàniques, sobretot el francès, fa veure un itinerari semblant en aqueixes llengües.

Cal dir, també, que hi ha una altra perífrasi idèntica formalment però amb un significat d'obligació, creada, segurament, a partir d'una altra matriu. També és poc usada (només té una certa vigència al sud del País Valencià). Cal distingir ambdues perífrasis malgrat la identicitat formal.

Tot i la vitalitat reduïda de la perífrasi verbal estudiada, pot ser un bon recurs per a expressar determinades idees, si més no en algunes situacions comunicatives concretes. Per exemple, pot ser útil per a alertar d'una situació difícil que hom pot trobar-se en un futur no gaire llunyà, generalment recolzant-se en una experiència anterior que ajuda a comprendre el fenomen (*Si plantes quan va barat, quan ets a collir ja va car; o Vigila amb la bateria: si no, un dia, quan seràs/siguis a engegar el cotxe, no se t'engegarà*).

Referències

- Alcover, Antoni M. i Francesc de Borja Moll (1926-1962). *Diccionari català-valencià-balear*. Palma: Moll (10 volums) [DCVB].
- Badia, Jordi, Núria Brugarolas, Rafel Torner i Xavier Fargas (1997). *El llibre de la llengua catalana per a escriure correctament el català*. Barcelona: Castellnou.

- Badia i Margarit, Antoni M. (1994). “Les perífrasis verbals”. A *Gramàtica de la llengua catalana. Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica*, 609-621. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- Bello, Andrés (1847). *Gramática de la lengua castellana destinada al uso de los americanos*. Santiago de Chile: El Progreso.
- DCVB = Alcover i Moll (1926-1962).
- DIEC2 = Institut d’Estudis Catalans (2007).
- DPV = García Fernández (2006).
- Fabra, Pompeu (1956). “Grups verbals — L’infinitiu”. A *Gramàtica catalana*, 85-88. Barcelona: Teide.
- García Fernández, Luis (dir.) (2006). *Diccionario de perífrasis verbales*. Madrid: Gredos [DPV].
- Gavarró, Anna i Brenda Laca (2002). “Les perífrasis temporals, aspectuals i modals”. A Joan Solà (dir.), *Gramàtica del català contemporani*, III, 2663-2726. Barcelona: Empúries.
- GDLC = *Gran diccionari de la llengua catalana* (1998).
- Gómez Manzano, Pilar (1992). *Perífrasis verbales con infinitivo. Valores y usos en la lengua hablada*. Madrid: Universidad Nacional de Educación a Distancia.
- Gougenheim, Georges (1971). *Étude sur les périphrases verbales de la langue française*. Paris: Nizet, 1929.
- Gran diccionari de la llengua catalana* (1998). Barcelona: Enciclopèdia Catalana [GDLC]. Institut d’Estudis Catalans (2007). *Diccionari de la llengua catalana*. 2a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana / Edicions 62 [DIEC2].
- López del Castillo, Lluís (2001). “L’auxiliaritat”. A *Gramàtica del català actual*, 109-120. Barcelona: Edicions 62.
- Martines, Josep (1999). “Sobre una construcció sintàctica catalana una mica controvertida: «ser+de+infinitiu»”. A AD, *Estudis sobre Joan Roís de Corella*, 211-263. Alcoi: Marfil.
- Martines, Josep (2005). “«Al + infinitiu» amb valor temporal (ss. XIII-XVIII)”, comunicació presentada al *III Simposi Internacional ‘Vers una sintaxi històrica del català: metodologia i objectius’*. La Nucia.
- Moll, Francesc de Borja (1968). “El verb (VIII)” | “El verb (IX)”. A *Gramàtica catalana especialment referida a les Illes Balears*, 127-138. Palma: Moll.
- Montserrat, Sandra (2002). “El procés de gramaticalització del verb *venir*. La perífrasi *venir+a+infinitiu*”, *Estudis de llengua i literatura catalanes XLIV*, 289-315. Barcelona: Publicacions de l’Abadia de Montserrat.
- Montserrat, Sandra (2003). “<Venir a + substantiu> / <venir a + infinitiu> en català: el límit del concepte de perífrasi”. A Claus D. Pusch i Andreas Wesch (ed.), *Verbalperiphrasen in den (ibero-)romanischen Sprachen = Perífrasis verbals en les llengües (ibero-)*

- romàniques = Perífrasis verbales en las lenguas (ibero-)románicas*, 147-160. Hamburg: Helmut Buske.
- Montserrat, Sandra (2007). *La semàntica diacrònica cognitiva. Una aplicació a propòsit de 'venir', 'arribar' i 'aplegar' (segles XII-XVI)*. Alacant / Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana / Institut d'Estudis Catalans / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Moran, Josep i Joan Anton Rabella (2001). *Primers textos de la llengua catalana*. Barcelona: Proa.
- Perera i Parramon, Joan (1986). "Contribució a l'estudi de les preposicions en el «Tirant lo Blanch» (primera part)", *Llengua & Literatura*, 1, 51-109.
- Radatz, Hans-Ingo (2003). "La perífrasis <VADO + infinitivo> en castellano, francés y catalán: por la misma senda — pero a paso distinto". A Claus D. Pusch i Andreas Wesch (eds), *Verbalperiphrasen in den (ibero-)romanischen Sprachen = Perífrasis verbals en les llengües (ibero-)romàniques = Perífrasis verbales en las lenguas (ibero-)románicas*, 61-75. Hamburg: Helmut Buske.
- Ruaix, Josep (1998). "Perífrasis verbals". A *Català complet. Curs superior de llengua*, II, 192-198. Moià: Josep Ruaix editor.
- Seco, Manuel (1986). *Diccionario de dudas y dificultades de la lengua española*. 9a ed. Madrid: Espasa Calpe.